

Рецензия

относно процедура за присъждане на образователната и научна степен „доктор по психология”

на дисертационен труд на тема „Поколенчески конфликт и оценка на рискованото поведение между родители и деца в съвременни арабско-израелски семейства“

Професионално направление: 3.2. „Психология“

Докторска програма: „Педагогическа и възрастова психология“

Докторант: Садхана Гханаим, ВСУ „Черноризец Храбър”, Катедра „Психология”

Научни ръководители: доц. д-р Петър Нешев и доц. д-р Йоанна Недялкова

Рецензент: доц. д-р Ваня Господинова Христова, съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 885 от 22.11.2023 г.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Проблемът за произтичащите конфликти между поколенията и междуличностните отношения в семейството е предмет на интензивни научни търсения и дискусии в редица изследователски области. Това е така поради факта, че семейството е основната градивна клетка на всяко общество и като такова следва да спазва определени нормативно зададени ориентири.

В Израел арабското общество се приема за национално етническо малцинство, чийто език и култура са различни от тези на еврейското мнозинство. Както всяко традиционно общество, така и арабското е преживяло културна модернизация в резултат на която функциите на патриархалното семейство са се променили. Последиците от това водят до изостряне на конфликтите между поколенията.

От тази гледна точка дисертационният труд на Садхана Гханаим разглежда актуална и значима проблематика за Израелската общност, и в частност за арабската, а именно да се установи влиянието на социодемографските характеристики на семейството върху родителския стил на управление на конфликтите с използването на прийоми, като бягство, приспособяване или принуждение при юношите.

Дисертационният труд на Садхана Гханаим е в обем от 227 страници, като съдържанието е структурирано в увод, четири глави, заключение, библиография и приложения. Цитирани са 151 източника на латиница. Основният текст съдържа 48 таблици, 56 фигури и 3 приложения.

Във въведението е представена аргументацията за избора на изследователската проблематика, както и ролята на разглеждания проблем в теоретичен и практико-приложен аспект.

Дефинирани са необходимите за дисертационното изследване параметри, а именно обект и предмет на изследване, основната цел на дисертационния труд и поставените за решаване задачи. Източниците са използвани коректно с прецизно оформени позовавания.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Структурата на дисертацията е логически изградена и подчинена на цялостното разработване на изследователския проблем, на проверката на поставената изследователска хипотеза и произтичащите от нея изследователски въпроси.

Първа глава „Преглед на литературата“ е теоретична. В двата параграфа „Управление на конфликти“ и „Управление на конфликти между поколенията и комуникационни модели в семействата“, са разгледани част от основните психологически теории, свързани с управлението на конфликтите, и в частност управлението на

конфликтите между поколенията и моделите на комуникация в семействата.

Втора глава **„Методология“** е посветена на методологията и методиката на емпиричното изследване. Прецизно са формулирани целта, задачите, предмета на изследването, формулирани са хипотезите и методите за анализ на данните. Извадката на изследваните лица включва 180 респондента момчета и момичета, избрани на случаен принцип от арабски гимназии в района на Галилея и техните родители. Проведени са и 15 интервюта с родители на подрастващи, като част от прилагането на качествената методология в изследването.

За събиране на необходимата информация са използвани методите на анкетиране, интервюиране и въпросници въз основа на които е направен съответният анализ на получените резултати. Получените резултати са представени и графично, а анализите са въз основа на статистическа обработка осъществена с SPSS.

При представянето на резултатите от проведеното изследване са анализирани взаимовръзките и влиянията на измерваните променливи. Получените резултати са интерпретирани от гледна точка на степента, в която потвърждават хипотезите. Въз основа на това са изведени изводи и са предложени възможности за практически приложения на резултатите от дисертационното изследване.

В трета глава **„Концептуална рамка за управление на конфликтите“** е направен литературен обзор на концептуалната рамка при управлението на конфликтите в арабските семейства. Описани са променливите, обект на изследване в дисертацията, както и взаимовръзките между тях.

Изложението е написано логично, а докторантката демонстрира познаване на проблематиката и умения за логическа връзка между теоретичния подход и решаването на практическите въпроси.

В четвърта глава „**Модел на размита оценка**“ са представени личните интервюта на деца в тийнейджърска възраст и техните родители от арабско-израелски семейства.

В заключението е направено обобщение на получените резултати от дисертационното изследване. Направените изводи следват от текста, логични са и са пряко обвързани с конкретната проблематика.

III. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът към дисертационния труд вярно и точно отразява дисертационния труд, а публикациите по него са достатъчни и включват съществени страни от работата на докторанта.

Авторското участие в получаването на **приносите** в дисертационния труд са адекватно отразени:

- Въз основа на проведеното изследване е установено, че по-младото поколение се различава от своите родители по привързаността си към ислямската религия и религиозността, като цяло. Това поколение е повлияно в по-голяма степен и от западната култура.
- Резултатите от проведеното изследване идентифицират разликите между поколенията, и акцентират върху необходимостта от консултиране с ментори и специалисти, които да генерират ефективен диалог, за да се адаптират поколенията към изискванията на съвременното общество.
- Установено е, че авторитетния родителски стил е оптималният стил родителство.
- Доказана е необходимостта от разработването и прилагането на механизми за укрепване връзката между поколенията в арабските семейства.

➤ Установено е, че изследването на управлението на риска и оценката на конфликтите между поколенията е важна и значима област в която могат да се провеждат проучвания с цел по-ясна картина на произтичащите конфликти в поколенията и търсенето на стратегии за справянето с тях.

По дисертационния труд има посочени три публикации, в които са представени съществени части от труда.

IV. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ:

По същностните страни на основните тези и тяхното доказване в дисертацията нямам критични бележки. В хода на разработването на дисертационния труд и в качеството ми на рецензент, докторантката се постара добросъвестно да отрази направените бележки.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд на Садхана Гханаим има характер на самостоятелно научно изследване. С него авторката разкрива своите задълбочени теоретични познания и умения за провеждане и интерпретиране на емпирични изследвания. Дисертацията съдържа приноси както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект.

Въз основа на изложеното по-горе, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Садхана Гханаим по „Педагогическа и възрастова психология“ професионално направление 3.2. „Психология“.

гр. Варна
12.12.2023 г.

Рецензент:
(доц. д-р Ваня Христова)